

S. J. Rubinštejn: **Pokus o výzkum v psychologii práce. Voprosy psychologii**
46—53, 2, 1956.

Rozbor pracovních procesů s psychologického hlediska patří u nás v současné době k nejméně proučovaným úsekům psychologie. Radu let jsme také neměli žádných nebo jen velmi kusé zprávy o stavu práce v SSSR a v lidových demokraciích v tomto důležitém odvětví psychologie. Po ústním sdělení berlínských a drážďanských psychologů o výzkumech v psychologii práce, zaměřených na snižování fluktuace, na otázky úrazové zábrany, volby povolání, zaměstnání žen, zájmů učňů, dopravy a organizace práce, začínají se v odborném tisku objevovat první studie. Do Voprosů psychologii napsal kritickou stat o rozvoji psychologie práce v kapitalistických zemích D. A. Ošanin (153—160, 2, 1956).

Rubinštejnova práce je jedním z prvních nových důležitých příspěvků k psychologii práce, neboť ukazuje, že účast psychologa při zvyšování produktivity práce je nutná v mnoha průmyslových odvětvích i v socialistických státech, což u nás dosud nebylo zcela plně akceptováno. Rubinštejn zkoumal práci děrovaček. Analysoval zmetky, uspořádal chyby podle jednotlivých druhů chyb, podle jednotlivých skupin pracovnic a zjistil, že hlavní příčinou zmetků nejsou chyby motorické, jak se dosud předpokládalo, nýbrž chyby zrakových vjemů (chyby sensorické nebo sensomotorické), způsobené poruchou indukčních vztahů v mozkové kůře. Před provedením podrobné psychologické analýsy zmetků zdůrazňovala se při výcviku děrovaček především motorická zručnost prstů ruky a rychlost pohybů paže. Zeela se zanedbávalo zdokonalování zrakové analýsy, nepřihlíželo se k nutnosti cvičit, t. j. zpevňovat zrakové pohybové spoje, součinnost zrakového a pohybového analyzátoru. Autor na základě získaných výsledků navrhl, pracoval a v praxi vyzkoušel novou metodiku výcviku děrovaček, která se osvědčila a používá se s úspěchem již několik let. Učební doba děrovaček se zkrátila čtyřikrát, a to z 6—8 měsíců na 1½—2 měsíce a u nově zacvičených sil se zmenšil počet zmetků.

Rubinštejnova studie je cenná především proto, poněvadž konkrétně ukazuje, že psychologická analýza práce může pomoci odstraňovat v jednotlivých úsecích výroby zmetky, nízkou produktivitu práce, příliš dlouhou dobu výcviku, ztrátové přeřazování vyučených kádrů; promovaný psycholog může spolupracovat při proučování vědecky podložené metodiky výcviku pracovníků a může pomoci také při řešení některých otázek výchovy a vyučování pracujícího dorostu.

Jiří Sedláč

Anton Jurovský: Dieťa a disciplína. Bratislava 1955, Slovenská akadémia vied,
str. 394.

Jurovský si vytkl ve své knize za úkol osvětlit problémy vyrovnávání se dítěte s disciplínou a sledovat proces vzniku a utváření uvědomělé disciplinovanosti dítěte jakožto charakterové vlastnosti, která patří k významným duševním rysům jeho osobnosti.

Z takto obecně vyčteného cíle mu vyplynuly tyto konkrétní úkoly:

1. Jaká je konkrétní náplň a obsah disciplíny a disciplinovanosti, jinak řečeno, co je obsahem pravidel konání vyžadovaného školou, na jakém skutečném materiálu se pěstuje u žáků disciplinovanost, jak se žáci vyrovnávají skutečně s tím, co od nich žádá škola;
2. které jsou příčiny nebo podmínky, za nichž se disciplinování žáků děje;
3. které jsou konkrétní prostředky a způsoby disciplinování a
4. jak probíhá subjektivní stránka uvědomělého disciplinování.

Při zkoumání tohoto složitého jevu šlo mu o zachycení skutečně psychicky prožívaného vztahu dítěte k disciplíně ve veřejných výchovných institucích a o sledování povahotvorného procesu disciplinovanosti v podmínkách výchovy, jehož výsledkem je vytvoření specifické vlastnosti osobnosti — uvědomělé disciplinovanosti.

Než přistoupil k řešení výše uvedených konkrétních problémů, položil si Jurovský základní theoretickou otázku, jak dochází k vytvoření charakterových vlastností člověka, k tvorbě vlastností osobnosti, způsobů a návyků konání, které dítě získalo po narození.

Tato otázka je nyní v popředí experimentálního psychologického bádání a jejímu řešení se přikládá mimořádný význam proto, že by poznání zákonitosti tvorby vlastností umožnilo lépe podporovat vznik a vytváření i nových lidských kladných vlastností.

O vzniku charakterových vlastností vedou se mezi psychology spory. Byly vysloveny různé teorie, z nichž některé velmi přeceňují vliv dědičnosti. Poněkud nejasným zůstal i v sovětské vědě vztah vrozeného typu vyšší nervové činnosti k vytváření charakteru v ontologickém vývoji.

Jurovský k těmto teoriím zaujímá kritický postoj. Naprosto odmítá názor, že vytvoření